

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια
(4. Aṅguttara Nikāya - Aṭṭhakathā)

09. Σχόλια για το βιβλίο των εννέα (09. Navakanipāta-
aṭṭhakathā)

1. Η πρώτη πεντηκοντάδα (1. Paṭhamapaññāsakaṃ)

PaliVerse

4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια

09. Σχόλια για το βιβλίο των εννέα

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Aṅguttaranikāye

Navakanipāta-aṭṭhakathā

1. Paṭhamapaṇṇāsakaṃ

1. Sambodhivaggo

1. Sambodhisuttavaṇṇanā

1. Navakanipātassa paṭhame sambodhipakkhikānanti caturmaggasaṅkhātassa sambodhissa pakkhe bhavānaṃ, upakāraṇanti attho. Pāḷiyaṃ āgate nava dhamme sandhāyevaṃ pucchati. Kā upanisāti ko upanissayapaccayo. Abhisallekhantīti abhisallekhikā. Samathavipassanācittassa vivaraṇe sappāyā upakāraṇāti cetovivaraṇasappāyā. Appicchataṃ ārabha pavattā kathā appicchakathā. Sesesupi eseṇa nayo.

Asubhā bhāvetabbā rāgassa pahānāyāti ayamatto sālilāyakopamāya vibhāvetabbo - eko hi puriso asitaṃ gahetvā koṭito paṭṭhāya sālīkhetto sāliyo lāyati. Athassa vatiṃ bhinditvā gāvo pavisaṃsu. So asitaṃ ṭhapetvā yaṭṭhiṃ ādāya teneva maggena gāvo nīharitvā vatiṃ pākātikaṃ katvā punapi asitaṃ ādāya sāliyo lāyi. Ettha sālīkhettaṃ viya buddhasāsaṇaṃ daṭṭhabbaṃ, sālilāyako viya yogāvacaro, asitaṃ viya paññā, lāyanakālo viya vipassanāya kammakaraṇakālo, yaṭṭhi viya asubhakammaṭṭhānaṃ, vati viya saṃvaro, vatiṃ bhinditvā gāvīnaṃ pavisaṇaṃ viya sahasā appaṭisaṅkhāya pamādaṃ ārabha rāgassa uppajjanaṃ, asitaṃ ṭhapetvā yaṭṭhiṃ ādāya pavitṭhamaggeneva gāvo nīharitvā vatiṃ paṭipākātikaṃ katvā puna koṭito paṭṭhāya sālilāyanaṃ viya asubhakammaṭṭhānena rāgaṃ vikkhambhetvā puna vipassanāya kammaṃ ārabhanakālo. Imamatthaṃ sandhāya vuttaṃ - “asubhā bhāvetabbā rāgassa pahānāyā”ti.

Tattha rāgassāti pañcakāmaguṇikarāgassa. Mettāti mettākammaṭṭhānaṃ. Byāpādassa pahānāyāti vuttanayeneva uppannassa kopassa pajananatthāya. Ānāpānassatīti soḷasavatthukā ānāpānassati. Vitakkupacchedāyāti vuttanayeneva uppannānaṃ vitakkānaṃ upacchedanatthāya. Asmimānasamugghātāyāti asmīti uppajjanakassa mānassa samugghātattāya. Anattasaññā saṇṭhātīti aniccalakkhaṇe diṭṭhe anattalakkhaṇaṃ diṭṭhameva hoti. Etesu hi tīsu lakkhaṇesu ekasmiṃ diṭṭhe itaradvayaṃ diṭṭhameva hoti. Tena vuttaṃ - “aniccasaññīno, bhikkhave, anattasaññā saṇṭhātī”ti. Diṭṭheva dhamme nibbānanti diṭṭheyeva dhamme apaccayaparinibbānaṃ pāpuṇātīti imasmiṃ sutte vaṭṭavivaṭṭaṃ kathitaṃ.

2. Nissayasuttavaṇṇanā

2. Dutīye nissayasampannoti paṭiṭṭhāsampanno. Saddhanti okappanasaddhaṃ. Vīriyanti kāyikacetasikavīriyaṃ. Yaṃsāti yaṃ assa. Ariyāya paññāyāti saḥavipassanāya maggapaññāya. Saṅkhāyāti jānitvā. Ekaṃ paṭisevatīti sevittabbayuttakaṃ sevati. Adhivāsetīti adhivāsetabbayuttakaṃ adhivāseti. Parivajjetīti parivajjetabbayuttakaṃ parivajjeti. Vinodetīti nīharitabbayuttakaṃ nīharati. Evaṃ kho bhikkhūti evaṃ kho bhikkhu uggahaparipucchāvasena ceva dhammavavattānavasena ca paṭisevittabbādīni suppaṭividdhāni supaccakkhāni katvā paṭisevanto adhivāsento parivajjento vinodento ca bhikkhu nissayasampanno nāma hotīti.

3. Meghiyasuttavaṇṇanā

3. Tatiye cālikāyanti evaṃnāmake nagare. Taṃ kira calamaggaṃ nissāya katattā oloketānaṃ calamānaṃ viya upaṭṭhāti, tasmā cālikāti saṅkhaṃ gataṃ. Cāliyapabbateti sopi pabbato sabbasetattā kālapakkhuposathe oloketānaṃ calamāno viya upaṭṭhāti, tasmā cāliyapabbatoti vutto. Tattha mahantaṃ vihāraṃ kārayiṃsu. Iti bhagavā taṃ nagaraṃ nissāya cālikāpabbatamahāvihāre viharati. Jantugāmanti evaṃnāmakāṃ aparaṃpi tasseva vihārassa gocaragāmaṃ. Jattugāmanti paṭhanti. Padhānatthikassāti padhānakammikassa. Padhānāyāti samaṇadhammakaraṇatthāya. Āgamehi tāvāti satthā therassa vacanaṃ sutvā upadhārento “na tāvassa ñāṇaṃ paripakka”nti ñatvā paṭibāhanto evamāha. Ekakamhi tāvāti idaṃ panassa “evamayaṃ gantvāpi kamme anipphajjamāne nirāsaṅko hutvā pemavasena puna āgacchissatī”ti cittaṃ maddavajananatthaṃ āha. Natthi kiñci uttari karaṇīyanti catūsu saccesu catunnaṃ kiccānaṃ katattā aññaṃ uttari karaṇīyaṃ nāma natthi. Katassa vā paṭicayoti adhigatassa vā puna paṭicayopi natthi. Na hi bhāvitamaggo puna bhāviyati, na pahīnakilesānaṃ puna pahānaṃ atthi. Padhānanti kho, megghiya, vadamānaṃ kinti vadeyyāmaṃti “samaṇadhammaṃ karomī”ti taṃ vadamānaṃ mayaṃ aññaṃ kiṃ nāma vadeyyāma.

Divāvihāraṃ nisīdīti divāvihāratthāya nisīdi. Nisīdanto ca yasmiṃ maṅgalasilāpaṭṭe pubbe anupaṭipāṭiyā pañca jātisatāni rājā hutvā uyyānakīlikāṃ kīlanto tividhanāṭakaparivāro nisīdi, tasmīṃyeva nisīdi. Athassa nisinnakālato paṭṭhāya samaṇabhāvo jahito viya ahosi, rājavesaṃ gahetvā nāṭakavaraparivuto setacchattassa heṭṭhā mahārahe pallaṅke nisinno viya jāto. Athassa taṃ sampattim assādayato kāmavitakko udapādi. So tasmīṃyeva khaṇe mahāyodhehi gahite dve core ānetvā purato ṭhapite viya addasa. Tesu ekassa vadhaṃ āṇāpanavasenasassa byāpādavitaṃ uppajji, ekassa bandhanaṃ āṇāpanavasena vihiṃsāvitakko. Evaṃ so latājālena rukkho viya madhumakkhikāhi madhughātako viya akusalavitakkehi parikkhitto ahosi. Taṃ sandhāya - atha kho āyasmato megghiyassatīdi vuttaṃ. Anvāsattāti anubaddhā samparivāritā. Yena bhagavā tenupasaṅkamīti evaṃ pāpavitakkehi samparikiṇṇo kammaṭṭhānaṃ sappāyaṃ kātuṃ asakkonto “idaṃ vata disvā dīghadassī bhagavā paṭisedhesī”ti sallakkhetvā “idaṃ kāraṇaṃ dasabalassa ārocessāmī”ti nisinnāsanato vuṭṭhāya yena bhagavā tenupasaṅkami.

4. Nandakasuttavaṇṇanā

4. Catutthe upaṭṭhānasālāyanti bhojanasālāyaṃ. Yenupaṭṭhānasālāti satthā nandakattherena madhurassarena āradhāya dhammadesanāya saddaṃ sutvā, “ānanda, ko eso upaṭṭhānasālāya madhurassarena dhammaṃ desetī”ti pucchitvā “dhammakathikanandakattherassa aṭṭha, bhante, vāro”ti sutvā “atimadhuraṃ katvā,

ānanda, eso bhikkhu dhammaṃ katheti, mayampi gantvā suṇissāmā”ti vatvā yenupaṭṭhānasālā tenupasaṅkami. Bahidvāraakoṭṭhake aṭṭhāsīti chabbaṇṇarasmiyo cīvaragabbhe paṭicchādetvā aññātakavesena aṭṭhāsī. Kathāpariyosānaṃ āgamayamānoti “idamavocā”ti idaṃ kathāvasānaṃ udikkhamāno dhammakathaṃ suṇanto aṭṭhāsīyeva. Athāyasmā ānando nikkhante paṭhame yāme satthu saññaṃ adāsi - “paṭhamayāmo atikkanto, bhante, thokaṃ vissamathā”ti. Satthā tattheva aṭṭhāsī. Athāyasmā ānando majjhimayāmepe nikkhante, “bhante, tumhe pakatiyā khattiyasukhumālā, puna buddhasukhumālāti paramasukhumālā, majjhimayāmopi atikkanto, muhuttaṃ vissamathā”ti āha. Satthā tattheva aṭṭhāsī. Tattha ṭhitakassevassa aruṇaggaṃ paññāyittha. Aruṇuggamanañca therassa “idamavocā”ti pāpetvā kathāpariyosānañca dasabalassa chabbaṇṇasarīrasmiyissajjanañca ekappahāreneva ahosi. Aggaḷaṃ ākoṭesīti agganakhena dvārakavāṭaṃ ākoṭesi.

Sārajjamānarūpoti harāyamāno ottappamāno. Domanassasārajjam panassa natthi. Ettakampi no nappaṭibhāseyyāti paṭisambhidāppattassa appaṭibhānaṃ nāma natthi. Ettakampi na katheyyanti dasseti. Sādhū sādhuṭi therassa dhammadesanaṃ sampahaṃsanto āha. Ayañhettha attho “sugahitā ca te dhammadesanā sukathitā cā”ti. Kulaputtānanti ācārakulaputtānañceva jātikulaputtānañca. Ariyo ca tuṇhibhāvoti dutiyajjhānasamāpattiṃ sandhāyevamāha. Adhipaññādharmavipassanāyāti saṅkhārapariggahavipassanāññāssa. Catuppādakoti assaṇṇagadrabhādiko. Idaṃ vatvāti imaṃ catūhaṅgehi samannāgataṃ dhammaṃ kathayitvā. Vihāraṃ pāvisīti gandhakuṭiṃ pavittṭho.

Kālena dhammassavaneti kāle kāle dhammassavanasmiṃ. Dhammasākacchāyāti pañhakathāya. Gambhīraṃ atthapadanti gambhīraṃ guḷhaṃ rahassaṃ atthaṃ. Paññāyāti saṃvīpassanāya maggapaññāya. Sammasanapaṭivedhapaññāpi uggahaparipucchāpaññāpi vaṭṭatiyeva. Patto vā pajjati vāti arahattaṃ patto vā pāpuṇissati vāti evaṃ guṇasambhāvanāya sambhāveti. Appattamānasāti appattaarahattā, arahattaṃ vā appattaṃ mānaṃ etesanti appattamānasā. Diṭṭhadhammasukhavihāraṃ ettha diṭṭhadhammasukhavihāro lokiyopi vaṭṭati lokuttaropi.

5. Balasuttavaṇṇanā

5. Pañcame avijjākosajjasāvajjaassaddhiyesu akampanato paññābalādīni daṭṭhabbāni. Akusalasaṅkhātāti akusalāti ñātā. Esa nayo sabbattha. Nālamariyāti ariyabhāvaṃ kātuṃ asamatthā, ariyānaṃ vā ananucchavikā. Vodiṭṭhāti suṭṭhu diṭṭhā. Vocaritāti manodvāre samudācārappattā. Atthikassāti dhammadesanāya atthikassa. Ājīvikābhayanti jīvitavuttibhayaṃ. Asilokabhayanti garahābhayaṃ. Parisāsārajjabhayanti parisam patvā sārajjam okkamanabhayaṃ. Imasmiṃ sutte vaṭṭavivaṭṭaṃ kathitaṃ.

6. Sevanāsuttavaṇṇanā

6. Chaṭṭhe jīvitaparikkhārāti jīvitasambhārā. Samudānetabbāti samāharitabbā. Kasirena samudāgacchantīti dukkhena uppajjanti. Rattibhāgaṃ vā divasabhāgaṃ vāti ettha rattibhāge ñatvā rattibhāgeyeva pakkamitabbam, rattiṃ caṇḍavālādiparipantho sati aruṇuggamanaṃ āgametabbam. Divasabhāge ñatvā divā pakkamitabbam, divā paripantho sati sūriyatthaṅgamaṃ āgametabbam. Saṅkhāpīti sāmāññatthassa bhāvanāpāripūriāgamaṃ jānitvā. So puggaloti padassa pana “nānubandhitabbo”ti iminā sambandho. Anāpucchāti idha pana taṃ puggalaṃ anāpucchā pakkamitabbanti

attho. Api panujjamānenāti api nikkaḍḍhiyamānena. Evarūpo hi puggalo sacepi dārukālāpasataṃ vā udakaghaṭasataṃ vā vālikāghaṭasataṃ vā daṇḍaṃ āropeti, mā idha vasīti nikkaḍḍhāpeti vā, taṃ khamāpetvāpi yāvajīvaṃ so anubandhitabbo, na vijahitabbo.

7. Sutavāsuttavaṇṇanā

7. Sattame pañca ṭhānāni ajjhācaritunti pañca kāraṇāni atikkamituṃ. Pāṇanti antamaso kunthakipillikaṃ. Adinnanti antamaso tiṇasalākampi parasantakaṃ. Theyyasaṅkhātanti theyyacittena. Sannidhikāraṃ kāme paribhuñjitunti sannidhiṃ katvā ṭhapetvā vatthukāmakilesakāme paribhuñjitum abhabbo. Akappiyaṃ kāmagaṇaṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ. Buddhaṃ paccakkhātunti “na buddho aya”nti evaṃ paṭikkhipituṃ. Dhammādīsupi eseva nayo. Evaṃ tāva aṭṭhakathāya āgataṃ. Pāliyaṃ pana imasmiṃ sutte agatigamanāni kathitāni.

8-10. Sajjhasuttādivaṇṇanā

8-10. Aṭṭhame buddhādīnaṃ paccakkhānaṃ kathitaṃ. Navame puthujjanena saddhiṃ gahitattā “āhuneyyā”ti vuttaṃ. Dasame gotrabhūti sotāpattimaggassa anantarapaccayena sikhāpattabalavavipassanācittena samannāgato. Sesam sabbattha uttānatthamevāti.

Sambodhavaggo paṭhamo.

2. Sīhanādavaggo

1. Sīhanādasuttavaṇṇanā

11. Dutiyassa paṭhame yena bhagavā tenupasaṅkamīti “sace satthā cārikaṃ pakkamitukāmo assa, imasmiṃ kāle pakkameyya. Handāhaṃ cārikaṃ gamanattāya satthāraṃ āpucchāmī”ti cintetvā bhikkhusaṅghaparivuto upasaṅkami. Āyasmā maṃ, bhanteti so kira bhikkhu theram mahatā bhikkhuparivārena gacchantaṃ disvā “ime bhikkhū tathāgataṃ pahāya sārīputtaṃ parivāretvā nikkhantā, gamanavicchedamassa karissāmī”ti aṭṭhāne kopam bandhitvā evamāha. Tattha āsajjāti ghaṭṭetvā. Appaṭinissajjāti akkhamāpetvā accayaṃ adesetvā. Kismiṃ pana so kāraṇe āghātaṃ bandhīti? Therassa kira dasabalaṃ vanditvā uttāya gacchato cīvarakaṇṇo tassa sarīraṃ phusi, vāto paharītipi vadanti. Ettakena āghātaṃ bandhitvā theram mahatā parivārena gacchantaṃ disvā usūyamāno “gamanavicchedamassa karissāmī”ti evamāha. Ehi tvaṃ bhikkhūti satthā tassa bhikkhuno vacanaṃ sutvā “na taṃ bhikkhu sārīputto paharīti vutte, ‘bhante, tumhe attano aggasāvakasseva pakkhaṃ vahatha, na mayha’nti mayi manopadosaṃ katvā apāye nibbatteyyā”ti ñatvā “sārīputtaṃ pakkosāpetvā imamatthaṃ pucchissāmī”ti ekaṃ bhikkhuṃ āmantetvā evamāha. Avāpuraṇaṃ ādāyāti kuñcikaṃ gahetvā. Sīhanādanti seṭṭhanādaṃ pamukhanādaṃ appaṭivattiyānādaṃ. Evaṃ dvīhi mahātherehi ārocito bhikkhusaṅgho rattitṭhānadivāṭṭhānāni pahāya satthu santikaṃ agamāsi. Khīyanadhammanti kathādhammaṃ.

Gūthagatanti gūthameva. Sesesupi eseva nayo. Pathavīsamenāti akujjhanatṭhena pathaviyā samānena. Na hi pathavī “mayi suciṃ nikkhipantī”ti somanassaṃ karoti, na “asuciṃ nikkhipantī”ti domanassaṃ. Mayhampi evarūpaṃ cittanti dasseti. Vipulenāti aparittena. Mahaggatenāti mahantabhāvaṃ gatena. Appamañenāti

vaḍḍhitappamāṇena. Averenāti akusalaverapuggalaverarahitena. Abyāpajjhenāti niddukkhena vigatadomanassena. So idhāti so anupaṭṭhitakāyānupassanāsatiṭṭhāno bhikkhu evaṃ kareyya, mādiso kathaṃ evarūpaṃ karissati, bhanteti paṭhamam sīhanādaṃ nadi. Evaṃ sabbattha yojanā veditabbā.

Rajoharaṇanti rajasammajjanacolaṃ, pādapuñchanti, tasseva nāmaṃ. Kaḷopihatthoti pacchihattho ukkhalihattho vā. Nantakavāsīti antacchinnaṃ pilotikavasano. Sūratoti sucisīlo soraccena samannāgato. Sudantoti suṭṭhu damathaṃ upagato. Suvinītoti suṭṭhu sikkhito. Na kañci hiṃsatīti visāṇādīsu gaṇhantampi piṭṭhiṃ parimajjantampi na kañci viheṭṭeti. Usabhachinnavisāṇasamenāti usabhassa chinnavisāṇassa cittasadisena.

Aṭṭīyeyyāti aṭṭo pīlito bhaveyya. Harāyeyyāti lajjeyya. Jiguccheyyāti jiguccham āpajjeyya.

Medakathālikanti medakathālikā vuccati sūnakārahehi yūsanikkhamanattāya tattha tattha katachiddā thālikā. Parihareyyāti maṃsassa pūretvā ukkhipitvā gaccheyya. Chiddāvachiddanti parittamahantehe chiddehi samannāgataṃ. Uggharantanti uparimukhehi chiddehi nikkhamamānayaṃ. Paggharantanti adhomukhehi nikkhamamānayaṃ. Evamassa sakalasarīraṃ yūsamakkhitaṃ bhaveyya. Chiddāvachiddanti navahi vaṇamukhehi parittamahanta chiddaṃ. Evamettha aṭṭhamanavamehi dvīhi aṅgehi thero attano sarīre nicchandarāgataṃ kathesi.

Atha kho so bhikkhūti evaṃ therena navahi kāraṇehi sīhanāde nadite atha so bhikkhu. Accayoti aparādhō. Maṃ accagamāti maṃ atikkamma abhibhavitvā pavatto. Patiggaṇhatūti khamatu. Āyatim saṃvarāyāti anāgate saṃvaraṇattāya, puna evarūpassa aparādhassa akaraṇattāya. Tagghāti ekaṃsena. Yathādhammaṃ paṭikarosi yathā dhammo ṭhito, tatheva karosi, khamāpesīti vuttaṃ hoti. Taṃ te mayaṃ paṭiggaṇhāmāti taṃ tava aparādhaṃ mayaṃ khamāma. Vuddhihesā bhikkhu ariyassa vinayeti esā bhikkhu ariyassa vinaye buddhassa bhagavato sāsane vuḍḍhi nāma. Katamā? Accayaṃ accayato disvā yathādhammaṃ paṭikaritvā āyatim saṃvarāpajjanā. Desanaṃ pana puggalādhiṭṭhānaṃ karonto yo accayaṃ accayato disvā yathādhammaṃ paṭikaroti, āyatim saṃvaraṃ āpajjatīti āha. Phalatīti sace hi thero na khameyya, tassa bhikkhuno tattheva sattadhā muddhā phaleyya. Tasmā bhagavā evamāha. Sace maṃ soti sace maṃ ayaṃ bhikkhu khamāhīti evaṃ vadati. Khamatu ca me soti ayampi cāyasmā mayhaṃ khamatūti evaṃ thero tassa accayaṃ paṭiggaṇhitvā sayampi taṃ satthu sammukhe khamāpesīti.

2. Saupādisesasuttavaṇṇanā

12. Dutiye saupādisesanti saupādānasesaṃ. Anupādisesanti upādānasesarahitaṃ niggahaṇaṃ. Mattaso kārīti pamāṇakārī na paripūrakārī. Na tāvāyaṃ, sārīputta, dhammapariyāyo paṭibhāsīti appaṭibhānaṃ nāma bhagavato natthi, na tāvāhaṃ imaṃ dhammapariyāyaṃ kathesinti ayaṃ panettha attho. Māyimaṃ dhammapariyāyaṃ sutvā pamādaṃ āharīmsūti “mayaṃ kira catūhi apāyehi muttā”ti upari arahattattāya vīriyaṃ akarontā mā pamādaṃ āpajjīmsu. Pañhādhippāyena bhāsītōti tayā pucchitapañhassa sabhāvena kathītōti dasseti. Imesaṃ pana navannaṃ puggalānaṃ bhavesu chandarāgavinodanattāṃ etameva atthupattim katvā - “seyyathāpi, bhikkhave, appamattakopi gūtho duggandho hoti, evameva kho khvāhaṃ, bhikkhave, appamattakampi bhavaṃ na vaṇṇemi antamaso

accharāsaṅghātamattampī”ti imaṃ suttaṃ abhāsi. Na kevalaṅca etesaṃyeva navannaṃ puggalānaṃ gati nibaddhā, yesaṃ pana kulānaṃ tīṇi saraṇāni pañca sīlāni ekaṃ salākabhattaṃ ekaṃ pakkhiyabhattaṃ ekaṃ vassāvāsikaṃ ekā pokkharaṇī eko āvāso, evarūpāni nibaddhapuññaṇi atthi. Tesampi gati nibaddhā, sotāpannasadisāneva tāni kulāni.

3. Koṭṭhikasuttavaṇṇanā

13. Tatiye diṭṭhadhammavedanīyanti imasmiṃ yevattabhāve vipaccanakakammaṃ. Samparāyavedanīyanti dutiye attabhāve vipaccanakakammaṃ. Sukhavedanīyanti sukhavedanājanakakammaṃ. Dukkavedanīyanti dukkhavedanājanakakammaṃ. Paripakkavedanīyanti laddhavipākavāraṃ. Aparipakkavedanīyanti aladdhavipākavāraṃ. Bahuvedanīyanti bahuvipākadāyakaṃ. Appavedanīyanti na bahuvipākadāyakaṃ. Avedanīyanti vipākavedanāya adāyakaṃ. Imasmiṃ sutte vaṭṭavivaṭṭaṃ kathitaṃ.

4. Samiddhisuttavaṇṇanā

14. Catutthe samiddhīti attabhāvasamiddhatāya evaṃladdhanāmo therassa saddhivihārikatthero. Kimārammaṇāti kimpacayā. Saṅkappavitakkāti saṅkappabhūtā vitakkā. Nāmarūpārammaṇāti nāmarūpapaccayā. Iminā cattāro arūpakkhandhā bhūtopādāyarūpañca vitakkānaṃ paccayoti dasseti. Kva nānattaṃ gacchantīti kasmim ṭhāne nānāsabhāvataṃ vemattaṃ gacchanti. Dhātusūti rūpadhātuādisu. Aññoyeva hi rūpavitakko, aññe saddavitakkādayoti. Phassasamudayāti sampayuttaphassapaccayā. Vedanāsamosaṇāti tisso vedanā samosaṇā. Ettakena kusālākusalamissakā kathitā. Samādhippamukhātiādayo pana apacayapakkhikāti veditabbā. Tattha pubbaṅgamaṭṭhena jeṭṭhakaṭṭhena vā samādhi pamukhaṃ etesanti samādhippamukhā. Jeṭṭhakakāraṇaṭṭhena sati adhipateyyā etesanti satādhipeyyā. Maggapaññaṃ uttarā etesanti paññuttarā. Phalavimuttiṃ patvā sārappattā hontīti vimuttisārā. Ārammaṇavasena amataṃ nibbānaṃ ogāhitvā tattha patiṭṭhitāti amatogadhā. Tena ca mā maññīti tena vissajjanena “ahaṃ aggasāvakena pucchite pañhe vissajjesi”nti mā mānaṃ vā dappaṃ vā akāsi.

5-6. Gaṇḍasuttādivaṇṇanā

15-16. Pañcame tīṇi cattāri vassāni vassagaṇā, aneke vassagaṇā uppannā assāti anekavassagaṇiko. Tassassūti tassa bhavēyyuṃ. Abhedanamukhānīti na kenaci bhinditvā katāni, kevalaṃ kammassamuṭṭhitāneva vaṇamukhāni. Jegucchiyaṃyevāti jigucchitabbameva paṭikūlameva. Cātumahābhūtikassāti cātumahābhūtamayassa. odanakummāsūpacayassāti odanena ceva kummāsena ca upacitassa vaḍḍhitassa. Aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhaṃsanadhammassāti hutvā abhavaṭṭhena aniccadhammassa, duggandhavighātattāya tanuvilepanena ucchādanadhammassa, aṅgapaccaṅgābhādhavinodanattāya khuddakasambāhanena parimaddanadhammassa, daharakāle vā ūrūsu sayāpetvā gabbhavāsena dussaṇṭhitānaṃ tesam tesam aṅgapaccaṅgānaṃ saṇṭhānasampādanatthaṃ añchanapīḷanādivasena parimaddanadhammassa, evaṃ pariharitassāpi ca bhedanaviddhaṃsanadhammassa, bhijjanavikiraṇasabhāvassevatī attho. Ettha ca aniccapadena ceva bhedanaviddhaṃsanapadehi cassa atthaṅgamo kathito, sesehi samudayo. Nibbindathāti ukkaṇṭhatha pajahatha imaṃ kāyanti dasseti. Evamimasmiṃ sutte balavavipassanā kathitā. Chaṭṭhaṃ vuttanayameva. Saññāsīsena panettha ñāṇameva kathitaṃ.

7-8. Kulasuttādivaṇṇanā

17-18. Sattame na manāpena paccuṭṭhentīti manavaḍḍhanena manam allīyanākārena āsanā vuṭṭhāya paccuggamanam na karonti. Na manāpena abhivādentīti na pañcapaṭiṭṭhitena vandanti. Asakkaccaṃ dentīti acittikārena denti. No sakkaccanti sahatthā na denti. Na upanīṣidanti dhammasavanāyāti “dhammam suṇissāmā”ti na samīpe nisīdanti. Na sussūsantīti ghaṭapiṭṭhe āsittaṭṭhakaṃ viya vivaṭṭetvā gacchati. Aṭṭhame veneyyajjhāsayavasena mettābhāvanam pakkhipitvā navaṅgasamannāgatoti vuttam.

9. Devatāsuttavaṇṇanā

19. Navame vipphaṇṇasāriniyoti vipphaṇṇasāritam maṅkubhāvam āpajjimha. Hīnam kāyanti uparidevalokaṃ upādāya heṭṭhimo hīnoti vuccati. No ca kho yathāsatti yathābalaṃ saṃvibhajimhāti attano sattiyā ca balassa ca anurūpena sīlavantānam saṃvibhāgaṃ katvā na bhuñjimhā.

10. Velāmasuttavaṇṇanā

20. Dasame api nu te, gahapati, kule dānam dīyatīti nayidaṃ bhagavā bhikkhusaṅghassa dānam sandhāya pucchati. Seṭṭhissa hi ghare bhikkhusaṅghassa niccam paṇīṭadānam dīyati, na tam satthā na jānāti. Lokiyamahājanassa pana diyyamānadānam atthi, tam lūkham hoti, seṭṭhissa cittaṃ na pīṇeti. Tam pucchāmīti pucchati. Kaṇḍajakanti sakuṇḍakabhaddam, sakuṇḍakehipi kaṇḍakataṇḍuleheva pakkam. Biḷaṅgadutiyaṃ kaṇḍiyadutiyaṃ. Asakkaccaṃ detīti asakkarivā deti. Acittikatvāti acittikārena dakkhiṇeṃ agāravena deti. Asahatthā detīti sahatthena adavā parahatthena deti, āṇattimattameva karotīti attho. Apaviddham detīti na nirantaram deti, saṃvaccharikaṃ soṇḍabali viya hoti. Anāgamanaditṭhiko detīti na kammaṇca phalaṇca saddahitvā deti.

Yattha yatthāti tisu kulasampadāsu yasmim yasmim kule. Na ulāreya bhattabhogāyatiādīsu nānaggarasasugandhasālibhojane upanīte cittaṃ na namati, “harathetaṃ rogavaḍḍhana”nti vatvā yena vā tena vā ḍākena saddhim sakuṇḍakabhaddam amataṃ viya sampiyāyamāno bhuñjati. Kāsikādīsu varavatthesu upanītesu “harathetāni nivāsentassa paṭicchādetumpi na sakkonti, gattesupi na saṇṭhahanti”ti vatvā nāḷikerasāṭakamūlatacasadisāni pana thūlavatthāni “imāni nivāsentāni nivatthabhāvampi jānāti, paṭicchādetabbampi paṭicchādentī”ti sampiyāyamāno nivāseti. Hatthiyānaassayānarathayānasuvaṇṇasivikādīsu upanītesu “harathetāni calācalāni, na sakkā ettha nisīditu”nti vatvā jajjararathake upanīte “ayaṃ niccalo, ettha sukham nisīditu”nti tam sādīyati. Na ulāresu pañcasu kāmaguṇesūti alaṅkatapaṭiyattā rūpavatiyo itthiyo disvā “yakkhiniyo maññe, etā khāditukāmā, kiṃ etāhī”ti yathāphāsukeneva vītināmeti. Na sussūsantīti sotum na icchanti, na saddahantīti attho. Na sotaṃ odahantīti kathitassa savanattam na sotapasādam odahanti. Sakkaccantiādīni vuttavipariyāyena veditabbāni.

Velāmoti jātigottarūpabhogasaddhāpaññādīhi mariyādavelam atikkantehi ulārehi guṇehi samannāgatattā evaṃladdhanāmo. So evarūpaṃ dānam adāsi mahādānanti ettha ayaṃ anupubbīkathā - so kira atīte bārāṇasiyaṃ purohitagehe paṭisandhim gaṇhi, velāmakumārotissa nāmaṃ akaṃsu. So soḷasavassakāle bārāṇasirājakumārena saddhim sippuggahaṇattam takkasilaṃ agamāsi. Te ubhopi

disāpāmokkhassa ācariyassa santike sippaṃ paṭṭhapayimṣu. Yathā ca te, evaṃ aññepi jambudīpe caturāsītisahassarājakumārā. Bodhisatto attanā gahitaṭṭhāne piṭṭhiācariyo hutvā caturāsīti rājakumārasahassāni sikkhāpeti, sayampi soḷasavasassehi gahetabbasippaṃ tīhi vassehi uggaṇhi. Ācariyo “velāmakumārassa sippaṃ paguṇa”nti ñatvā, “tātā, velāmo mayā ñātaṃ sabbam jānāti, tumhe sabbepi samaggā gantvā etassa santike sippaṃ uggaṇhathā”ti caturāsīti kumārasahassāni bodhisattassa niyyādesi.

Bodhisatto ācariyaṃ vanditvā caturāsīti kumārasahassaparivāro nikkhamitvā ekaṃ āsannanagaraṃ patvā nagarasāmikaṃ rājakumāraṃ uggaṇhāpetvā tassa sippe paguṇe jāte taṃ tattheva nivattesi. Etenupāyena caturāsīti nagarasahassāni gantvā caturāsītiyā rājakumārānaṃ sippaṃ paguṇaṃ kāretvā tasmim tasmim nagare taṃ taṃ nivattetvā bārāṇasirājakumāraṃ ādāya bārāṇasiṃ paccāgañchi. Manussā kumāraṃ pariyositasippaṃ rajje abhisiñciṃsu, velāmassa purohitaṭṭhānaṃ adaṃsu. Tepi caturāsītisahassarājakumārā sakesu sakesu rajjesu abhisekaṃ patvā anusaṃvaccharaṃ bārāṇasirañño upaṭṭhānaṃ āgacchanti. Te rājānaṃ disvā velāmassa santikaṃ gantvā, “ācariya, amhe rajjesu patiṭṭhitā, vadeyyātha yenattho”ti vatvā gacchanti. Tesam gamanāgamanakāle sakaṭasandamānikagāvigoṇakukkuṭasūkarādayo gaṇhantānaṃ janapado ativiya upadduto hoti, mahājano sannipatitvā rājaṅgaṇe kandati.

Rājā velāmaṃ pakkosivā, “ācariya, upadduto janapado, rājāno gamanāgamanakāle mahāvilopaṃ karonti, manussā sandhāretuṃ na sakkonti, janapadapīlāya upasamaṃ ekaṃ upāyaṃ karoṭhā”ti. Sādhū mahārāja, upāyaṃ karissāmi, tumhākaṃ yattakena janapadena attho, taṃ paricchinditvā gaṇhathāti. Rājā tathā akāsi. Velāmo caturāsītiyā rājasahassānaṃ janapade vicāretvā cakkānābhiyaṃ are viya rañño janapadasmim oropesi. Tato paṭṭhāya te rājāno āgacchantāpi gacchantāpi attano attano janapadeneva sañcaranti, amhākaṃ janapadoti vilopaṃ na karonti. Rājagāravena rañño janapadampi na pīḷenti. Janapadā sannisinā nissaddā niravā ahesuṃ. Sabbe rājāno haṭṭhatuṭṭhā “yena vo, ācariya, attho, taṃ amhākaṃ vadethā”ti pavārayimṣu.

Velāmo sīsaṃnhāto attano antonivesane sattaratanaparipūrānaṃ gabbhānaṃ dvārāni vivarāpetvā yāva sattamā kulaparivaṭṭā ṭhapitaṃ dhaṇaṃ oloketvā āyavayaṃ upadhāretvā “mayā sakalajambudīpaṃ khobhentena dānaṃ dātuṃ vaṭṭatī”ti rañño ārocetvā gaṅgātīre dvādasayojanikā uddhanapantiyo kāretvā tasmim tasmim ṭhāne sappimadhuphāṇitatelatilaṇḍulādīnaṃ ṭhapanatthāya mahākoṭṭhāgārāni patiṭṭhāpetvā “ekekasmim ṭhāne ettakā ettakā janā saṃvidahatha, yaṃkiñci manussānaṃ laddhabbaṃ nāma atthi, tato ekasmimpi asati mayhaṃ āroceyyāthā”ti manusse saṃvidhāya “asukadivasato paṭṭhāya velāmabrāhmaṇassa dānaṃ bhuñjantū”ti nagare bherim carāpetvā “dānaggaṃ pariniṭṭhita”nti dānayuttehi ārocite saḥassaggaṇaṃ vatthaṃ nivāsetvā pañcasataggaṇaṃ ekaṃsaṃ katvā sabbālaṅkārabhūsito dānavīmaṃsanatthāya phalikavaṇṇassa udakassa suvaṇṇabhiṅgāraṃ pūretvā “imasmim loke sace imaṃ dānaṃ paṭiggahetuṃ yuttarūpā dakkhiṇeyyapuggalā atthi, idaṃ udakaṃ nikkhamitvā pathaviṃ gaṇhātu. Sace natthi, evameva tiṭṭhatū”ti saccakiriyaṃ katvā bhiṅgāraṃ adhomukhaṃ akāsi. Udakaṃ dhamakaraṇena gahitaṃ viya ahoṣi. Bodhisatto “suñño vata, bho, jambudīpo, ekapuggalopi dakkhiṇaṃ paṭiggahetuṃ yuttarūpo natthī”ti vipaṭisāraṃ akatvā “sace dāyakassa vasenāyaṃ dakkhiṇā

visujjhissati, udakaṃ nikkhamitvā pathaviṃ gaṇhātū”ti cintesi. Phalikavaṇṇasadisam udakaṃ nikkhamitvā pathaviṃ gaṇhi. “Idāni dānaṃ dassāmī”ti dānaggaṃ patvā dānaṃ oloketvā yāguvelāya yāguṃ, khajjakavelāya khajjakam, bhojanavelāya bhojanaṃ dāpesi. Eteneva nīhārena divase divase dānaṃ dīyati.

Tasmiṃ kho pana dānagge “idaṃ nāma atthi, idaṃ nāma natthī”ti vattabbaṃ natthi. Idāni taṃ dānaṃ ettakamatteneva na niṭṭhaṃ gamissatīti rattasuvaṇṇaṃ nīharāpetvā suvaṇṇapātiyo kāretvā caturāsītisuvaṇṇapātisahassādīnaṃ atthāya caturāsītirājasahassānaṃ sāsanaṃ paṇiṇi. Rājāno “cirassaṃ vata mayaṃ ācariyena anuggahitā”ti sabbaṃ sampādetvā pesesum. Dāne diyyamāneyeva satta vassāni satta māsā atikkantā. Atha brāhmaṇo “hiraññaṃ bhājetvā dānaṃ dassāmī”ti mahante okāse dānaṃ sajjāpesi. Sajjāpetvā caturāsīti suvaṇṇapātisahassāni ādiṃ katvā koṭito paṭṭhāya adāsi.

Tattha rūpiyapūrānīti rajatataṭṭirajataphālarajatamāsakehi pūrāni. Pātiyo pana khuddikāti na sallakkhetabbā, ekakarīsappamāṇe bhūmibhāge catassova pātiyo ṭhapayimsu. Pātimakulaṃ navaratanaṃ hoti, mukhavaṭṭito paṭṭhāya aṭṭharatanaṃ, pātimumhavaṭṭiyā chayutto ājaññaratho anupariyāyati, dadamāno pātiyā bāhirantena vaggavagge paṭiggāhake ṭhapetvā paṭhamam pātiyā pakkhittam datvā pacchā sandhisandhito viyojetvā pātinti evaṃ caturāsīti pātisahassāni adāsi.

Rūpiyapātiādīsupi eseva nayo. Etthapi ca suvaṇṇapūrānīti suvaṇṇataṭṭisuvaṇṇaphālasuvaṇṇamāsakehi pūrāni. Hiraññapūrānīti sattavidharatanapūrāni. Sovanṇālaṅkāraṇīti suvaṇṇālaṅkāraṇi. Kaṃsūpadhāraṇānīti rajatamayakhīrapaṭicchakāni. Tāsam pana dhenūnaṃ siṅgāni suvaṇṇakosakapariyonaddhāni ahesum, gīvāya sumanadāmaṃ piḷandhiṃsu, catūsu pādesu nupūrāni, piṭṭhiyaṃ varadukūlaṃ pārutaṃ, kaṇṭhe suvaṇṇaghaṇṭaṃ bandhiṃsu. Vatthakoṭisahassānīti lokavohārato vīsativatthayugāni ekā koṭi, idha pana dasa sātākāti vuttaṃ. Khomasukhumānantiādimhi khomādīsu yaṃ yaṃ sukhumam, taṃ tadeva adāsi. Yāni panetāni itthidānaṃ usabhadānaṃ majjadānaṃ samajjādānanti adānasammatāni, tānipi esa “velāmassa dānamukhe idaṃ nāma natthī”ti vacanapathaṃ pacchinditum parivāratthāya adāsi. Najjo maññe vissandantīti nadiyo viya vissandanti.

Iminā satthā velāmassa dānaṃ kathetvā, “gahapati, etaṃ mahādānaṃ nāñño adāsi, ahaṃ adāsiṃ. Evarūpaṃ pana dānaṃ dadantopi ahaṃ paṭiggahetum yuttarūpaṃ puggalaṃ nālatthaṃ, tvaṃ mādise buddhe lokasmiṃ diṭṭhamāne dānaṃ dadamāno kasmā cintesi”ti seṭṭhissa desanaṃ vaḍḍhento siyā kho pana tetiādimāha. Nanu ca yāni tadā ahesum rūpavedanāsaññāsaṅkhāraviññāṇāni, tāni niruddhāni? Kasmā “ahaṃ tena samayena velāmo brāhmaṇo”ti āhāti? Paveṇiyā avicchinnattā. Tāni hi rūpādīni nirujjhamānāni imesaṃ paccaye datvā niruddhāni aparāparaṃ avicchinnaṃ paveṇiṃ gahetvā evamāha. Na taṃ koci dakkhiṇaṃ sodhetīti koci samaṇo vā brāhmaṇo vā devo vā māro vā utṭhāya taṃ dakkhiṇaṃ sodhetīti vattabbo nāhosi. Tañhi dakkhiṇaṃ sodhento uttamakoṭiyā buddho, heṭṭhimakoṭiyā dhammasenāpatisāriputtattherasadiso sāvako sodheyya.

Diṭṭhisampannanti dassanasampannaṃ sotāpannaṃ. Idaṃ tato mahapphalataranti idaṃ sotāpannassa dinnadānaṃ lokiya mahājanassa sattamāsādhikāni satta saṃvaccharāni ettakaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ pariccajantena dinnadānato mahapphalaṃ.

Yo ca sataṃ diṭṭhisampannānanti ettha ekassa sakadāgāmiṃsa vasena ekuttarasataṃ sotāpanne katvā sotāpannagaṇanā veditabbā. Iminā upāyena sabbavāresu heṭṭhā heṭṭhā āgate anantarena satagaṇaṃ katvā puggalagaṇanā veditabbā.

Buddhappamukhanti ettha sammāsambuddhaṃ saṅghattheraṃ katvā nisinno saṅgho buddhappamukho saṅgho veditabbo. Cātuddisaṃ saṅghaṃ uddissāti ettha cātuddisaṃ saṅghaṃ uddissa katavihāro nāma yattha cetiyaṃ patitṭhitaṃ hoti, dhammassavanaṃ karīyati, catūhi disāhi anudisāhi ca bhikkhū āgantvā appaṭipucchitvāyeva pāde dhovitvā kuñcikāya dvāraṃ vivaritvā senāsanaṃ paṭijaggitvā vasitvā yathāphāsukaṃ gacchanti. So antamaso caturataniyā paṇṇasālāpi hotu, cātuddisaṃ saṅghaṃ uddissa katavihārotveva vuccati.

Saraṇaṃ gaccheyyāti ettha maggenāgataṃ anivattanasaraṇaṃ adhippettaṃ. Apare panāhu - attānaṃ niyyādetvā dinnattā saraṇāgamaṇaṃ tato mahapphalataranti vuttaṃ. Sikkhāpadāni samādiyeyyāti pañca sīlāni gaṇheyya. Sīlampi maggena āgataṃ anivattanasīlameva kathitaṃ. Apare panāhu - sabbasattānaṃ abhayadānassa dinnattā sīlaṃ tato mahapphalataranti vuttaṃ. Gandhohanamattanti gandhaūhanamattaṃ, dvīhaṅgulīhi gaṇḍapiṇḍaṃ gahetvā upasiṅghanamattaṃ. Apare pana “gaddohanamatta”nti pālīyaṃ vatvā gāviyā ekavāraṃ thanaāñchanamattanti atthaṃ vadanti. Mettacittanti sabbasattānaṃ hitānupharaṇacittaṃ. Taṃ pana appanāvaseneva gahitaṃ. Aniccasaññanti maggassa anantarapaccayabhāvena sikkhāpattabalavavipassanaṃ.

Upamāto pana imāni dānādīni puññāni evaṃ veditabbāni -sacepi hi jambudīpaṃ bheritalasadiṣaṃ samatalaṃ katvā koṭito paṭṭhāya pallaṅke attharivā ariyapuggale nisīdāpeyya, tattha sotāpannaṇaṃ dasa pantiyo assu, sakadāgāmīnaṃ pañca, anāgāmīnaṃ aḍḍhateyyā, khiṇāsavānaṃ diyaḍḍhā, paccekabuddhānaṃ ekā panti bhaveyya, sammāsambuddho ekakova. Ettakassa janassa dinnadānato sammāsambuddhassa dinnameva mahapphalaṃ. Itaraṃ pana -

“Vihāradānaṃ paṇipāto, sikkhā mettāya bhāvanā;
Khayato sammasantassa, kamaṃ nāgghati soḷasiṃ”.

Teneva bhagavā parinibbānasamaye “dhammānudhammappaṭipatti anuttarā pūjā”ti āha. Sesamaṃ sabbattha uttānatthamevāti.

Sīhanādavaggo dutiyo.

3. Sattāvāsavaggo

1. Tiṭṭhānasuttavaṇṇanā

21. Tatiyassa paṭhame uttarakurukāti uttarakuruvāsino. Adhiggaṇhantīti adhibhavanti, adhikā visiṭṭhā jeṭṭhakā honti. Amamāti nittaṇhā. Aṭṭhakathāyaṃ pana niddukkhāti vuttaṃ. Apariggahāti “idaṃ mayha”nti pariggaharahitā. Niyatāyukāti tesañhi nibaddhaṃ āyu vassasahassameva, gatipi nibaddhā, tato cavitvā saggeyyeva nibbattanti. Satimantoti devatānañhi ekantasukhitāya sati thirā na hoti, nerayikānaṃ ekantadukkhitāya. Imesaṃ pana vokiṇṇasukhadukkhattā sati thirā hoti. Idha brahmacariyavāsoti jambudīpe buddhapaccekabuddhānaṃ uppajjanato aṭṭhaṅgikamaggabrahmacariyavāsopi idheva hoti.

2. Assakhaḷuṅkasuttavaṇṇanā

22. Dutiye javasampannoti padajavena sampanno. Na vaṇṇasampannoti na sarīravaṇṇena sampanno. Purisakhaḷuṅkesu javasampannoti ñāṇajavena sampanno. Na vaṇṇasampannoti na guṇavaṇṇena sampanno. Sesam pālīnayeneva veditabbaṃ. Yañhettha vattabbaṃ siyā, taṃ tikanipātavaṇṇanāyaṃ vuttameva.

3. Taṇhāmūlakasuttavaṇṇanā

23. Tatiye taṇhaṃ paṭiccāti dve taṇhā esanataṇhā esitataṇhā ca. Yāya taṇhāya ajapathasaṅkūpathādīni paṭipajjitvā bhoge esati gavesati, ayaṃ esanataṇhā nāma. Yā tesu esitesu gavesitesu paṭiladdhesu taṇhā, ayaṃ esitataṇhā nāma. Idha pana esanataṇhā daṭṭhabbā. Pariyesanāti rūpādiārammaṇapariyesanā. Sā hi esanataṇhāya sati hoti. Lābhoti rūpādiārammaṇapaṭilābho. So hi pariyesanāya sati hoti.

Vinicchayo pana ñāṇataṇhādiṭṭhivittakkavasena catubbidho. Tattha “sukhavinicchayaṃ jaññā, sukhavinicchayaṃ ñatvā ajjhattaṃ sukhamanuyuñjeyyā”ti ayaṃ ñāṇavinicchayo. “Vinicchayāti dve vinicchayā taṇhāvinicchayo ca diṭṭhivinicchayo cā”ti evaṃ āgatāni aṭṭhasatataṇhāvicaritāni taṇhāvinicchayo. Dvāsaṭṭhi diṭṭhiyo diṭṭhivinicchayo. “Chando kho, devānaminda, vitakkanidāno”ti imasmiṃ pana sutte idha vinicchayoti vutto vitakkoyeva āgato. Lābhaṃ labhitvā hi iṭṭhāniṭṭhaṃ sundarāsundaraṃ vitakkeva vinicchinati “ettakaṃ me rūpārammaṇatthāya bhavissati, ettakaṃ saddhārammaṇatthāya, ettakaṃ mayhaṃ bhavissati, ettakaṃ parassa, ettakaṃ paribhuñjissāmi, ettakaṃ nidahissāmi”ti. Tena vuttaṃ - lābhaṃ paṭicca vinicchayoti.

Chandarāgoti evaṃ akusalavitakkena vitakkite vatthusmiṃ dubbalarāgo ca balavarāgo ca uppajjati. Idañhi idha chandoti dubbalarāgassādhivacanaṃ. Ajjhosānanti ahaṃ mamanti balavasanniṭṭhānaṃ. Pariggahoti taṇhādiṭṭhivasena pariggahakaraṇaṃ. Macchariyanti parehi sādharmaṇabhāvassa asahanatā. Tenevassa porāṇā evaṃ vacanattaṃ vadanti - “idaṃ acchariyaṃ mayhameva hotu, mā aññassa acchariyaṃ hotūti pavattattā macchariyanti vuccatī”ti. Ārakkhoti dvārapidahanamañjūsāgopanādivasena suṭṭhu rakkhanaṃ. Adhikarotīti adhikaraṇaṃ, kāraṇassettaṃ nāmaṃ. Ārakkhādhikaraṇanti bhāvanapūmsakaṃ, ārakkhāhetūti attho. Daṇḍādānādīsu paranisedhanattaṃ daṇḍassa ādānaṃ daṇḍādānaṃ. Ekato dhārādino satthassa ādānaṃ satthādānaṃ. Kalahoti kāyakalahopi vācāalahopi. Purimo viggaho, pacchimo vivādo. Tuvamṭuvanti agāravavasena tuvamṭuvamvacanaṃ.

4. Sattāvāsasuttavaṇṇanā

24. Catutthe sattāvāsāti sattānaṃ āvāsā, vasanaṭṭhānānīti attho. Tattha suddhāvāsāpi sattāvāsava, asabbakālikattā pana na gahitā. Suddhāvāsā hi buddhānaṃ khandhāvāraṭṭhānasadisā, asaṅkheyyakappe buddhesu anibbattesu taṃ ṭhānaṃ suññaṃ hoti. Iti asabbakālikattā na gahitā. Sesamettha viññāṇaṭṭhitīsu vuttanayeneva veditabbaṃ.

5. Paññāsuttavaṇṇanā

25. Pañcame yatoti yasmiṃ kāle. Suparicitaṃ hotīti suṭṭhu upacitaṃ suvaḍḍhitaṃ hoti. Kallaṃ vacanāyāti yuttaṃ vattum. Vitarāganti vigatarāgaṃ. Asarāgadhammanti na sarajjanasabhāvaṃ. Anāvattidhammanti anāvattanasabhāvaṃ anibbattārahaṃ,

appaṭisandhikabhāveneva nirujjhanasabhāvanti attho. Imasmiṃ sutte khīṇāsavova kathito.

6. Silāyūpasuttavaṇṇanā

26. Chaṭṭhe candikāputtoti mātu nāmasasena paññāto candikāputtatthero. Cetasā cittaṃ hotīti cittavārapariyāyena cittavārapariyāyo cito vaḍḍhito hoti. Cetasā cittaṃ supericanti cittavārapariyāyena cittavārapariyāyo uparūpari sucito suvaḍḍhito hoti. Nevassa cittaṃ pariyādiyantīti tāni ārammaṇāni tassa khīṇāsavassa cittuppādaṃ gahetvā khepetvā ṭhātuṃ na sakkonti. Amissīkatanti tāni ārammaṇāni anallīnattā tehi amissīkataṃ. Āneñjappattanti aniñjanabhāvaṃ nipphandanabhāvaṃ pattam.

Silāyūpoti silāthambho. Soḷasakukkukoti dīghato soḷasahattho. Heṭṭhānemaṅgamāti āvāṭassa heṭṭhagatā. Upari nemassāti upari āvāṭassa. Sunikhātattāti ayamusalehi koṭṭetvā koṭṭetvā suṭṭhu nikhātattā. Evameva khoti ettha silāyūpo viya khīṇāsavo daṭṭhabbo, mahāvātā viya chasu dvāresu uppajjanakā kilesā, catūhi disāhi āgantvā vātānaṃ silāyūpaṃ cāletuṃ asamatthabhāvo viya chasu dvāresu uppajjanakakilesānaṃ khīṇāsavassa cittaṃ cāletuṃ asamatthabhāvo veditabbo. Imasmimpi sutte khīṇāsavova kathito.

7-8. Verasuttadvayaṇṇanā

27-28. Sattame bhayaṃ veraṃ pasavatīti cittutrāsabhayañca puggalaverañca paṭilabhati. Cetasikanti cittaṇissitaṃ. Dukkanti kāyavatthukaṃ. Domanassanti paṭighasampayuttadukkhaṃ. Imasmiṃ sutte sotāpattimaggo kathito. Aṭṭhamam bhikkhusaṅghassa kathitaṃ, imasmiṃ pana sotāpannova kathitoti vuttaṃ.

9. Āghātavatthusuttavaṇṇanā

29. Navame āghātavatthūnīti āghātakāraṇāni. Āghātaṃ bandhatīti kopam bandhati uppādeti.

10-11. Āghātaṭṭhavinayasuttādivaṇṇanā

30-31. Dasame āghātaṭṭhavinayāti āghātassa ṭṭhavinayakāraṇāni. Taṃ kutettha labbhāti “taṃ anattacaraṇam mā ahoṣī”ti etasmiṃ puggale kuto labbhā, kena kāraṇena sakkā laddhuṃ, “paro nāma parassa attano cittaruciya anattam karotī”ti evam cintetvā āghātaṃ ṭṭhavineti. Atha vā sacāham kopam kareyyam, taṃ kopakaraṇam ettha puggale kuto labbhā, kena kāraṇena laddhabbanti attho. Kuto lābhāti pi pāṭho. Sacāham ettha kopam kareyyam, tasmim me kopakaraṇe kuto lābhā lābhā, nāma ke siyunti attho. Imasmiñca atthe tanti nipātamattameva hoti. Ekādasame anupubbanirodhāti anupaṭipāṭhinirodhā. Sesam sabbattha uttānatthamevāti.

Sattāvāsavaggo tatiyo.

4. Mahāvaggo

1-2. Anupubbavīhārasuttādivaṇṇanā

32-33. Catutthassa paṭhame anupubbavīhārāti anupaṭipāṭiyā samāpajjitabbavīhārā. Dutīye yattha kāmā nirujjhantīti yasmiṃ ṭhāne kāmā vūpasammanti. Nirodhetvāti appaṭivatte katvā. Nicchātāti taṇhādiṭṭhicchātānaṃ abhāvena nicchātā. Nibbutāti

attaparitāpanakilesānaṃ abhāvena nibbutā. Tiṇṇāti kāmato tiṇṇā. Pāraṃgatāti kāme pāraṃ gatā. Tadaṅgenāti tena jhānaṅgena. Ettha kāmā nirujjhantīti ettha paṭhamajjhāne kāmā nirujjhanti. Te cāti ye paṭhamajjhānaṃ samāpajjanti, te kāme nirodhetvā nirodhetvā viharanti nāma. Pañjalikoti paggaḥitaañjaliko hutvā. Payirupāseyyāti upaṭṭhāpeyya. Iminā upāyena sabbattha attho veditabbo.

3. Nibbānasukhasuttavaṇṇanā

34. Tatiye udāyīti lāḷudāyitthero. Etadeva khvetthāti etadeva kho ettha. Kāmasahagatāti kāmanissitā. Samudācarantīti manodvāre sañcaranti. Ābādhāyāti ābādhanāya pīlanāya. Pariyāyenāti kāraṇena. Evaṃ sabbavāresu attho veditabbo. Imasmiṃ sutte avedayitasukhaṃ nāma kathitaṃ.

4. Gāvīupamāsuttavaṇṇanā

35. Catutthe pabbateyyāti pabbatacārīnī. Na suppatitṭhitaṃ patitṭhāpetvāti yathā suppatitṭhitaṃ hoti, evaṃ na patitṭhāpetvā. Taṃ nimittanti taṃ paṭhamajjhānaśākhātāṃ nimittaṃ. Na svādhitṭhitaṃ adhitṭhātīti yathā suṭṭhu adhitṭhitaṃ hoti, na evaṃ adhitṭhātī. Anabhihiṃsamānoti apothento aviheṭhento. Mudu cittaṃ hoti kammaññanti yathā vipassanācittaṃ lokuttaramaggakkhaṇe mudu kammakkhamāṃ kammayoggaṃ hoti, evamassa abhiññāpādakaṃ catutthajjhānacittaṃ mudu hoti kammaññaṃ. Appamāṇo samādhīti catubrahmavihārasamādhipi maggaḥalasaṃmādhīpi appamāṇo samādhī nāma, idha pana “appamāṇaṃ appamāṇārammaṇa”nti iminā pariyāyena suppaṇṇasamādhī appamāṇasamādhīti daṭṭhabbo. So appamāṇena samādhinā subhāvitenaṃ imasmiṃ ṭhāne ayaṃ bhikkhu vipassanaṃ vaḍḍhetvā arahattaṃ patto. Idāni khīṇāsavassa abhiññāpaṭipāṭiṃ dassento yassa yassa cātiādimāha.

5. Jhānasuttavaṇṇanā

36. Pañcame āsavānaṃ khayanti arahattaṃ. Yadeva tattha hoti rūpagatanti tasmiṃ paṭhamajjhānakkhaṇe vatthuvāsena vā cittasamuṭṭhānikādivāsena vā yaṃ rūpaṃ nāma pavattati. Vedanāgatādīni sampayuttavedanādīnaṃ vāsena veditabbāni. Te dhammeti te rūpādayo pañcakkhandhadhamme. Aniccatotiādīsū hutvā abhāvākārena aniccato, paṭipīlanākārena dukkhato, ruḍḍjanākārena rogato, antodussanaṭṭhena gaṇḍato, anupaviṭṭhaṭṭhena anukantanaṭṭhena ca sallato, dukkhaṭṭhena aghato, ābādhanaṭṭhena ābādhato, asakaṭṭhena parato, palujjanaṭṭhena palokato, assāmikaṭṭhena suññato, avasavattanaṭṭhena anattato. Samanupassatīti balavavipassanāpaññāya passati.

Tehi dhammehīti tehi pañcakkhandhadhammehi. Paṭivāpetīti nibbānavāsena nivatteti. Amatāya dhātuyāti nibbānadhātuyā. Cittaṃ upasaṃharatīti ñāṇena ānisaṃsaṃ disvā otāreti. Santanti paccaṇīkasantatāya santaṃ. Pañṭanti atappakaṃ. So tattha ṭhito āsavānaṃ khayaṃ pāpuṇātīti so tasmiṃ paṭhamajjhāne ṭhito taṃ balavavipassanaṃ vaḍḍhetvā arahattaṃ pāpuṇāti. Aparo nayo - so tehi dhammehīti yasmā aniccatotiādīsū aniccato palokatoti dvīhi padehi aniccalakkhaṇaṃ kathitaṃ, dukkhatotiādīhi chahi dukkhalakkhaṇaṃ, parato, suññato, anattatoti tīhi anattalakkhaṇaṃ. Tasmā so tehi evaṃ tilakkhaṇaṃ āropetvā diṭṭhehi antosamāpattiyaṃ pañcakkhandhadhammehi. Cittaṃ paṭivāpetīti cittaṃ paṭisaṃharati moceti apaneti. Upasaṃharatīti vipassanācittaṃ tāva savanavasena thutivasena pariyaṭṭivasena paññattivasena ca santaṃ nibbānanti evaṃ asaṅkhatāya

amatāya dhātuyā upasaṃharati. Maggacittam nibbānam ārammaṇakaraṇavaseneva “etaṃ santaṃ etaṃ paṇīta”nti na evaṃ vadati. Iminā paṇākārena taṃ paṭivijjhanto tattha cittaṃ upasaṃharatīti attho.

So tattha ʒhitoti tassā tilakkhaṇārammaṇāya vipassanāya ʒhito. Āsavānaṃ khayam pāpuṇātīti anukkamena cattāro magge bhāvetvā arahattaṃ pāpuṇāti. Teneva dhammarāgenāti samathavipassanādhimme chandarāgena. Dhammanandiyāti tasseva vevacanaṃ. Samathavipassanāsu hi sabbaso chandarāgaṃ pariyādātuṃ sakkonto arahattaṃ pāpuṇāti, asakkonto anāgāmī hoti.

Tiṇapurisarūpake vāti tiṇapotthakarūpe vā. Dūre kaṇḍe pātetīti dūrepātī. Avirādhitaṃ vijjhatīti akkhaṇavedhī. Yadeva tattha hoti vedanāgatanti idha rūpaṃ na gahitaṃ. Kasmā? Samatikkantattā. Ayañhi heṭṭhā rūpāvacarajjhānaṃ samāpajjitvā rūpaṃ atikkamitvā arūpāvacarasamāpattiṃ samāpannoti samathavasenāpi anena rūpaṃ samatikkantaṃ, heṭṭhā rūpaṃ sammāsivā taṃ atikkamma idāni arūpaṃ sammāsati vipassanāvasenāpi anena rūpaṃ atikkantaṃ. Āruppe pana sabbasopi rūpaṃ natthīti taṃ sandhāyapi rūpaṃ na gahitaṃ. Atha nevasaññānāsaññāyatanaṃ kasmā na gahitanti? Sukhumattā. Tasmiñhi cattāropi arūpakkhandaṃ sukhumaṃ na sammasanūpagā. Tenevāha - “iti kho, bhikkhave, yāvatā saññāsamāpatti tāvatā aññāpaṭivedho”ti. Idaṃ vuttaṃ hoti - yāvatā sacittakasaṃpatti nāma atthi, tāvatā olārike dhamme sammasato aññāpaṭivedho hoti, arahattaṃ sampajjati. Nevasaññānāsaññāyatanaṃ pana sukhumattā saññāsamāpattīti na vuccati. Jhāyīheteti jhāyīhi jhānābhiratehi etāni. Vuṭṭhahitvāti tato samāpattito vuṭṭhāya. Samakkhātabbānīti sammā akkhātabbāni, “santāni paṇītāni”ti evaṃ kevalaṃ ācikkhitabbāni thometabbāni vaṇṇetabbānīti.

6. Ānandasuttavaṇṇanā

37. Chaṭṭhe sambādheti pañcakāmaguṇasambādhe. Okāsādhigamoti okāsassa adhigamo. Sattānaṃ visuddhiyāti sattānaṃ visuddhiṃ pāpanatthāya. Samatikkamāyāti samatikkamanatthāya. Atthaṅgamāyāti atthaṃ gamanatthāya. Ñāyassa adhigamāyāti saḥavipassanakassa maggassa adhigamanatthāya. Nibbānassa sacchikiriyāyāti apaccayanibbānassa paccakkhakarāṇatthāya. Tadeva nāma cakkhuṃ bhavissatīti taññeva pasādacakkhu asambhinnaṃ bhavissati. Te rūpāti tadeva rūpārammaṇaṃ āpāthaṃ āgamissati. Tañcāyatanaṃ no paṭisaṃvedissatīti tañca rūpāyatanaṃ na jānissati. Sesesupi eseva nayo.

Udāyīti kāḷudāyitthero. Saññīmeva nu khoti sacittakoyeva nu kho. Makāro padasandhimattaṃ. Kiṃsaññīti katarasaññāya saññī hutvā. Sabbaso rūpasaññānanti idaṃ kasmā gaṇhi, kiṃ paṭhamajjhānādisamaṅgino rūpādipaṭisaṃvedanā hotīti? Na hoti, yāva pana kasiṇarūpaṃ ārammaṇaṃ hoti, tāva rūpaṃ samatikkantaṃ nāma na hoti. Asamatikkantattā paccayo bhavituṃ sakkhissati. Samatikkantattā pana taṃ natthi nāma hoti, natthitāya paccayo bhavituṃ na sakkotīti dassetuṃ idameva gaṇhi.

Jaṭilavāsikāti jaṭilanagaravāsini. Na cābhinatotiādīsu rāgavasena na abhinato, dosavasena na apanato. Sasaṅkhārena sappayogena kilese niggāṇhitvā vāretvā ʒhito, kilesānaṃ pana chinnante uppannoti na sasaṅkhāraniggayhavāritagato. Vimuttattā ʒhitoti kilesehi vimuttattāyeva ʒhito. ʒhitattā santusitoti ʒhitattāyeva santuṭṭho nāma jāto. Santusitattā no paritassatīti santuṭṭhattāyeva paritāsaṃ nāpajjati. Ayaṃ, bhante ānanda, samādhī kiṃ phaloti iminā ayaṃ therī tālaphalaññeva gahetvā “idaṃ phalaṃ kiṃ phalaṃ nāmā”ti pucchamānā viya arahattaphalasamādhīṃ gahetvā

“ayaṃ, bhante ānanda, samādhī kiṃ phalo vutto bhagavatā”ti pucchati. Aññāphalo vuttoti aññā vuccati arahattaṃ, arahattaphalasamādhī nāmeso vutto bhagavatāti attho. Evaṃsaññīpīti imāya arahattaphalasaññāya saññīpi tadāyatanaṃ no paṭisaṃvedetīti evaṃ imasmiṃ sutte arahattaphalasamādhī kathitoti.

7. Lokāyatikasuttavaṇṇanā

38. Sattame lokāyatikāti lokāyatavādakā. Satatanti sadā. Samitanti nirantaraṃ. Tiṭṭhatetanti tiṭṭhatu etaṃ, mā etaṃ paṭṭhapetha, ko vo etena attho. Dhammaṃ vo brāhmaṇā desessāmīti ahaṃ vo catusaccadhammaṃ desessāmi.

Daḷhadhammoti daḷhadhanuṃ gahetvā ṭhito. Dhanuggahoti issāso. Daḷhadhanu nāma dvisahassathāmaṃ vuccati. Dvisahassathāmaṃ nāma yassa āropitassa jiyābaddho lohasīsādīnaṃ bhāro daṇḍe gahetvā yāva kaṇḍappamāṇā ukkhittassa pathavito muccati. Sikkhitoti dasa dvādasa vassāni ācariyakule uggahitasippon. Katahatthoti eko sippameva uggaṇhāti, katahattho na hoti ayaṃ pana katahattho ciṇṇavasibhāvo. Katūpāsanoti rājakulādīsu dassitasippon. Lahukena asanenāti anto susiraṃ katvā tūlādīhi pūretvā katalakkhaparikammaṃ sallahukakaṇḍena. Evaṃ katañhi ekausabhaḡāmī dve usabhānipi gacchati...pe... aṭṭhusabhaḡāmī soḷasa usabhānipi gacchati. Appakasirenāti niddukkhena. Atipāteyyāti atikkameyya. Idaṃ vuttaṃ hoti - yathā so dhanuggaho taṃ vidatthacaturaṅgulaṃ chāyaṃ sīghameva atikkāmeti, evaṃ sakalacakkavāḷaṃ sīghaṃ sīghaṃ atikkamanasamatthena javena samannāgato. Sandhāvanikāyāti padasā dhāvanena. Evamāhaṃsūti evaṃ vadanti.

8. Devāsurasaṅgāmasuttavaṇṇanā

39. Aṭṭhame samupabyūḷho ahoṣīti paccupaṭṭhito ahosi. Saṅgāmeyyāmāti saṅgāmaṃ kareyyāma yujjheyyāma. Apayaṃsuyevāti palāyaṃsuyeva. Uttarenābhīmukhāti uttarāmukhā hutvā. Abhiyante vāti anubandhantiyeva. Bhīruttānagatenāti bhīruttānaṃ bhayanivāraṇaṃ paṭiṭṭhānaṃ gatena. Akaraṇīyāti yuddhena kiñci akattabbā. Kasmā pana nesaṃ saṅgāmo hotīti? Asurā hi pubbe tāvatimaṃsavāsino, te cittapāṭaliyā pupphanakāle dibbapāricchattakapupphaṃ anussaranti. Tato uppannakodhā “gaṇhatha deve”ti sammukhasammukhaṭṭhāneneva sineruṃ abhiruhanti, devāpi nikkhamanti. Tesaṃ gopālakadāraḡānaṃ aññamaññaṃ daṇḍakehi paharaṇasadiṣaṃ yuddhaṃ hoti. Sakko devarājā heṭṭhā pañcasu ṭhānesu āraḡkhaṃ ṭhapetvā upari devapuraṃ parivāretvā attasadiṣā vajirahatthā paṭimaṃ ṭhapāpesi. Asurā heṭṭhā pañca ṭhānāni paṭibāhitvā abhiruḷhā indapaṭimāyo disvā nivattitvā asurapurameva gacchanti.

Dakkhīṇenābhīmukhāti dakkhiṇāmukhā hutvā. Apadaṃ vadhitvāti nippadaṃ niravasesaṃ vadhitvā. Adassanaṃ gatoti māropi vaṭṭapādaḡaṃ katvā rūpāvacaracattahajjhānaṃ samāpannassa cittaṃ jānāti, tadeva vipassanāpādaḡaṃ katvā samāpannassa cittaṃ jānāti. Arūpāvacarasamāpatti pana vaṭṭapādā vā hotu vipassanāpādā vā, taṃ samāpannassa māro cittaṃ na jānāti. Tena vuttaṃ - “adassanaṃ gato pāpimato”ti.

9. Nāgasuttavaṇṇanā

40. Navame āraññaḡassāti araññaṃvāsino. Gocarapasutassāti gocaraggahaṇatthāya gacchantassa. Hatthikalabhāti mahantā mahantā nāḡā. Hatthicchāpāti taruṇapotakā. Obhaggobhagganti nāmetvā nāmetvā ṭhapitaṃ. Ogāhaṃ otiṇṇassāti ogāhitabbattā

ogāhanti laddhanāmaṃ udakatitthaṃ otiṇṇassa. Ogāhā uttiṇṇassāti udakatitthato uttiṇṇassa. Vūpakaṭṭhoti vūpakaṭṭho hutvā. Idāni yasmā dasabalassa hatthināgena kiccaṃ natthi, sāsane pana taṃsarikkhakaṃ puggalaṃ dassetuṃ idamāhaṃ, tasmā taṃ puggalaṃ dassento evameva khotiādimaṃha.

10. Tapussasuttavaṇṇanā

41. Dasame mallesūti mallaraṭṭhe. Idheva tāva tvaṃ, ānanda, hotīti idha bhagavā “tapussagahapatino idha ṭhitena ānandena saddhiṃ kathāsallāpo bhavissati, tatonidānaṃ ahaṃ mahantaṃ dhammapariyāyaṃ desessāmī”ti ñatvā āha. Upasaṅkamīti so kira bhuttaṭātarāso “dasabalassa upaṭṭhānaṃ gamissāmī”ti nikkhamanto dūratova therāṃ disvā yenāyasmā ānando tenupasaṅkami. Papāto viya khāyati, yadidaṃ nekkhammanti yamidaṃ pabbajjāsaṅkhātāṃ nekkhammaṃ, taṃ amhākaṃ mahāpapāto viya ogāhitvā upaṭṭhāti. Nekkhamme cittaṃ pakkhandatīti pabbajjāya cittaṃ ārammaṇavasena pakkhandati, tadeva ārammaṇaṃ katvā paśīdati, tadeva paṭiṭṭhāti, paccanīkadhammehi ca vimuccati. ‘Etaṃ santa’nti passatoti etaṃ nekkhammaṃ santaṃ vigatadarathapariḷāhanti evaṃ passantānaṃ bhikkhūnaṃ. Bahunā janena visabhāgoti tayidaṃ bahunā mahājanena saddhiṃ bhikkhūnaṃ visabhāgaṃ, asadisanti attho.

Kathāpābhatanti kathāmūlaṃ. Tassa mayhaṃ, ānanda, nekkhamme cittaṃ na pakkhandatīti tassa evaṃ vitakkentassāpi mayhaṃ pabbajjāya cittaṃ na otarati. “Etaṃ santa”nti passatoti “sādhū nekkhamma”nti parivitakkanavasena “etaṃ nekkhammaṃ santa”nti passantassapi. Anāsevitoti na āsevito na phassito na sacchikato. Adhigammāti adhigantvā patvā sacchikatvā. Tamāseveyyanti taṃ ānisaṃsaṃ seveyyaṃ bhajeyyaṃ. Yaṃ meti yena kāraṇena mayhaṃ. Adhigammāti adhigantvā. Svāssa me hoti ābādhoti so mayhaṃ ābādhanaṭṭhena ābādho hoti. Avitakke cittaṃ na pakkhandatīti avitakkavicāre dutiyajjhāne ārammaṇavasena cittaṃ na pakkhandati. Vitakkesūti vitakkavicāresu. Sesāṃ sabbattha uttānatthamevāti.

Mahāvaggo catuttho.

5. Sāmaññavaggo

1. Sambādhasuttavaṇṇanā

42. Pañcamassa paṭhame udāyīti kāludāyitthero. Avidvāti aññāsi. Bhūrimedhasoti mahāpañño. Yo jhānamabujjhīti yo jhānaṃ abujjhi. Paṭilīnanisabhoti ekībhāvavasena paṭilīno ceva uttamaṭṭhena ca nisabho. Munīti buddhamuni. Pariyāyenāti ekena kāraṇena. Kāmasambādhassa hi abhāvamatteneva paṭhamajjhānaṃ okāsādhigamo nāma, na sabbathā sabbāṃ. Tatrāpatthi sambādhoti tasmimpi paṭhamajjhāne sambādho paṭipīlanaṃ atthiyeva. Tatrāpitthītipi pāṭho. Kiñca tattha sambādhoti tasmīṃ pana jhāne kiṃ sambādho nāma. Ayamettha sambādhoti ayaṃ vitakkavicārānaṃ aniruddhabhāvo sambādho saṃpīlā nāma. Iminā upāyena sabbavāresu attho veditabbo. Nippariyāyenāti na ekena kāraṇena, atha kho āsavakkhaya nāma sabbasambādhānaṃ pahīnattā sabbena sabbāṃ okāsādhigamo nāmāti.

2. Kāyasakkhisuttavaṇṇanā

43. Dutiye yathā yathā ca tadāyatananti yena yena kāraṇena yena yenākārena taṃ paṭhamajjhānaṣaṅkhātāṃ āyatanāṃ hoti. Tathā tathā naṃ kāyena phusitvā viharatīti tena tena kāraṇena tena tenākārena taṃ samāpattim sahaḍātanāmakāyena phusitvā viharati, samāpajjatīti attho. Kāyasakkhi vutto bhagavatā pariyāyenāti yasmā tena nāmakāyena paṭhamajjhānaṃ sacchikataṃ, tasmā iminā pariyāyena kāyasakkhi vutto. Nippariyāyenāti yattakaṃ kāyena sacchikātabbaṃ, sabbassa katattā ayaṃ nippariyāyena kāyasakkhi nāma.

3. Paññāvimuttasuttavaṇṇanā

44. Tatiye paññāya ca naṃ pajānātīti taṃ paṭhamajjhānavipassanāpaññāya jānāti. Idhāpi pariyāyanippariyāyā purimanayeneva veditabbā. Yathā ca idha, evaṃ ito paresupi.

4. Ubhatobhāgavimuttasuttavaṇṇanā

45. Catutthaṃ ubhayena veditabbāṃ. Ettha ca ubhatobhāgavimuttoti ubhatobhāgehi samathavipassanānaṃ paccaṇīkakilesehi vimutto. Pariyosāne pana samāpattiyā rūpakāyato, ariyamaggena nāmakāyato vimuttoyeva ubhatobhāgavimuttoti veditabbo.

5-10. Sandiṭṭhikadhammasuttādivaṇṇanā

46-51. Pañcamādīsu sandiṭṭhikoti sayaṃ passitabbako. Nibbānanti kilesanibbānaṃ. Parinibbānanti tasseva vevacanaṃ. Tadaṅganibbānanti paṭhamajjhānādinā tena tena aṅgena nibbānaṃ. Diṭṭhadhammanibbānanti ismiṃyeva attabhāve nibbānaṃ. Sesāṃ sabbattha uttānatthamevāti.

Sāmaññavaggo pañcama.

Paṭhamapaṇṇāsakaṃ niṭṭhitaṃ.

2. Dutiyapaṇṇāsakavaṇṇanā

52. Ito paresu khemanti nirupaddavaṃ. Khemappattoti khemabhāvaṃ patto. Sikkhādubbalyānīti sikkhāya dubbalabhāvakaraṇāni. Sesāṃ sabbattha uttānatthamevāti.

Manorathapūraṇiyā aṅguttaranikāya-aṭṭhakathāya

Navakanipātassa samvaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 4. Η συλλογή των αριθμημένων ομιλιών - Σχόλια. 09. Σχόλια για το βιβλίο των εννέα. 1. Η πρώτη πεντηκοντάδα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org